

Dragan Veselinović

Univerzitet u Beogradu, Fakultet za fizičku hemiju,
Beograd, Srbija

Aktuelni stavovi

ISSN 0351-9465, E-ISSN 2466-2585

UDC:504.064:800.6

doi: 10.5937/ZasMat1704421V

Zastita Materijala 58 (4)
421 - 423 (2017)

Zagađivanje jezika kao dela životne sredine

IZVOD

Jezik i reči koje ga čine su deo životne sredine i deo našeg dnevnog života. Jezik je, takođe, jedan od ključnih karakteristika odgovarajuće nacije. Razvoj nauke i kulture dovodi do nastajanja novih reči. To je povećanje rečnika. Ali zamena reči svoga jezika sa reči iz drugog jezika je zagađivanje jezika. Takođe, korišćenje konstrukcije rečenice iz drugog jezika u svom jeziku je, takođe, zagađivanje jezika. To je posledica niskog nivoa kulture i niskog nivoa znanja, nedovoljno kvalifikovanih.

Ključne reči: zagađivanje jezika, jezik, nove reči.

1. UVOD

Jezik, i reči koje ga čine, deo su našeg svakodnevnog življenja i deo životne sredine. Jezik nije samo sredstvo međusobnog opštenja ljudi nego je odraz razvoja i kulture jednog naroda, njegovih učenja i stanja duha. Kao što postoji biološka raznovrsnost tako postoji i jezička raznovrsnost koja se ogleda u obilju raznih jezika. Biološka istovetnost bila bi pogubna za „život“, a jezička istovetnost bila bi pogubna za ljudsku vrstu, jer bi vodila ne samo jezičkoj jednolikosti, nego i psihološkoj i kulturnoj. Zato je nesporno da jezik, takođe, mora da se čuva kao deo životne sredine odgovarajućeg naroda jer on sa genima čini dve obavezne i osnovne karakteristike za definisanje nacije.

Potvrdu o ovome čini i zabrana korišćenja ćirilice u Srbiji izdata od strane Austrijanaca za vreme okupacije Srbije u toku Prvog svetskog rata, jer je i azbuka, kao deo jezika, jedna od okosnica identiteta jednog naroda i time deo njegove životne sredine.

*Autor za korespondenciju: Dragan Veselinović

E-mail:slavka.vukasinovic11@gmail.com

Rad primljen: 19. 05. 2017.

Rad prihvaćen: 10. 06. 2017.

Rad je dostupan na sajtu: www.idk.org.rs/casopis

2. NASTANAK ZAGAĐIVANJA

Razvoj nauke nameće potrebu za međusobnom razmenom podataka i saznanja korišćenjem jezika. Međutim sa novim znanjima javljaju se i novi pojmovi i nove reči ponikle u jezičkom području gde su ti novi podaci i saznanja nastali (i birokratske fraze su deo zagađenja). Nesporno je da ih u određenoj meri moramo koristiti, i tada nastaju problemi koji dovode do zagađivanja jezika. Kako dolazi do ovog? U nemalom broju slučajeva u svom jeziku možemo naći pogodnu reč, dok nekad moramo usvojiti reč koja se koristi u drugom jeziku. Time počinje proces obogaćivanja jezika novim pojmovima i izrazima, ali i istovremeno otvaranje vrata zagađivanju jezika. Do toga ne dolazi samo nekritičkim preuzimanjem izraza iz drugih jezika nego i uvlačenjem stranih konstrukcija rečenica i načina iskazivanja. Javlja se nova moda koja se često brani potrebom za kratkoćom izražavanja, zvučnošću, odnosno, kao deo već široko rasprostranjene prakse. Ovo se sreće kod nedovoljno obrazovanih pojedinaca. Ali veoma zabrinjavajuće jeste to što se i oni obrazovani priklanjaju ovom svojevrsnom „novogovoru“, pa se i mnogi izrazi i nazivi, koji postoje godinama, zamenjuju ovim iz „novogovora“. Da se prisetimo nekih primera.

Pošto se radi o zaštiti životne sredine i jeziku kao njenom delu, pođimo od reči EKOLOGIJA. Ona se, shodno principima "novogovora" koristi u nizu slučajeva potpuno pogrešno, naročito kao pridev ekološki. Moramo se, na primer, upitati šta znači „ekološko obrazovanje“? Da li je to učenje ekologije kao nauke koja postoji već godinama, što je jedino i ispravno, jer se i u drugim oblastima koriste odgovarajući izrazi, na primer matematičko obrazovanje, muzičko obrazovanje itd? Ali, na žalost, u ovom slučaju je reč o obrazovanju iz domena zaštite životne sredine, pa je ovo primer neodgovarajućeg izraza, odnosno primer zagađivanja jezika.

Sledeći bolan primer je reč edukacija koju koriste i neke javne ličnosti u svojim govorima šireći time zagađivanje jezika. Ona se koristi umesto reči obrazovanje, poznate i postojeće već godinama, od prvih škola i prosvetitelja. A dobro poznati nastavnik ili profesor, odnosno učitelj, skočio je veoma visoko - u edukatora - pravog Evropejca. A korak dalje ide kovanica - ekološka edukacija - koja na žalost uopšte ne zvuči gordo, ali je, misli se, veoma savremena i napredna.

Nabrojmo samo još određeni broj primera koje koriste, kako pomenute javne ličnosti, novinari, stručnjaci, političari, tako i obični ljudi, srećom ne svi. To su: validan, limitiran, aplikativan, introdukovan, transfer, filing, skor, transparentan za koje postoje u našem jeziku izrazi: pouzdan, ograničen, primenljiv, uveden, prenos, punjenje, rezultat, proziran (pošto providan ima potencijalno negativan prizvuk u našem jeziku, često označava neku vrstu nevešte laži „to ti je providno“).

Izneti primeri su oni koji ulaze u grupu reči kojima se zamenjuju postojeće. One druge, koje su ušle u jezik s novim pojmovima, kao na primer: automobil, kamera itd. doprinose obogaćenju, a ne zagađenju jezika.

3. UZROCI ZAGAĐIVANJA

Koji su razlozi za zagađivanje jezika kao i motivi pojedinaca za prihvatanje ovog procesa?

U osnovi, uzroci zagađivanja jezika veoma su jasni. Na prvom mestu jeste nedovoljna stručnost pojedinaca koji, baveći se za njih

nepoznatom (ili nedovoljno poznatom) oblašću, moraju da prevedu na srpski jezik tekst sa stranog jezika. Nepoznavanje usko stručnih izraza na svom jeziku rešava se jednostavno uzimanjem tuđe reči. Drugi uzrok je potpuno ličan i nije vezan za prirodne nauke. Posledica je kolonijalne psihologije u kojoj je sve ono što dolazi sa strane bolje, lepše, savremenije, naučnije itd. I umesto da napregne svoje snage i reši odgovarajuću jezičku problematiku, čovek takve psihologije zagađuje vlastiti jezik. Tako je po njima, jezgrovitije reći - „fokal point!“ umesto žiža ili središte. Tome treba dodati nazive firmi i druga javna obaveštenja koja su u veoma velikom procentu napisana latinicom, a u značajnoj meri na stranom jeziku, najviše engleskom, i pored toga što je u Republici Srbiji, prema Ustavu, u službenoj upotrebi srpski jezik i ćirilčno pismo.

Ako tražimo razloge za ovakvo ponašanje pojedinaca, možemo se vratiti znatno unazad i videti da se praktično ništa nije promenilo u psihi ljudi u dugom nizu godina. Potvrdu za ovo možemo naći u delima Jovana Sterije Popovića, koji je, od 1882. do 1884. godine bio načelnik u srpskom Popečiteljstvu prosvetljenija. On u komediji „Pokondirena tikva“ delom obrađuje ovaj problem... Jedan od likova u ovom delu, Sara, kaže: „A nove lokne! Rihtig! Po poslednjem žurnalu, Šarman, ala bone! Glavna junakinja Fema joj odgovara: „Ovo su iz Pariza, bečke ništa ne valjadu, a moj je pasion, znate, „da mi je sve francuski.“ Još karakterističniji je razgovor između Feme i Jovana. Fema mu kaže, pored ostalog: „Ti se više nećeš zvati Jovan nego Hanc.“ Jovan pita: „Zar sam ja konj?“, a njen odgovor je: „Najlepši pedinteri imaju to ime.“ Jovan će na to: „Nisam ja pedinter nego šegrt, niti je meni otac kazivao da se nemčim, nego da ostanem koji sam bio“. Na ovo će mu Fema: „Kukavico, to je nobles. Gledaj kako je suptilno Hanc, bolje nego grubijansko Jovan“.

Znatno kasnije o tome govori i delo Branislava Nušića, „Gospođa ministarka“, gde „otmeni“ sekretar ministarstva, Ninković kaže jednom prigodom: „To je gospođa stvar vašeg ukusa, stvar vaših kako da se izrazim, in keston d'entiman entim!“

4. ZAKLJUČAK

I na kraju, ako uporedimo današnje i nekadašnje primere, možemo zaključiti da je najveća promena u tome što je nemački i francuski jezik danas zamenjen engleskim jezikom. Takođe, izmenile su se i kulise

životnog pozorišta, dok je suština komada ostala nepromenjena. Savremena Fema, koja se značajno kulturno uzdigla, sigurno neće reći: „... to je nobles!“ Obratiće se rečima: „... to je kul.“ Kakav preobražaj! On pokazuje, prema Darwinu, da je predak ostao isti.

ABSTRACT**POLLUTION OF LANGUAGE AS A PART OF THE ENVIRONMENT**

Language, and words which make it, is a part of the environment and a part of our daily lives. Language is also the essential characteristic of the corresponding nation. Development of the science and culture drive to the formation of new words. That is the increase of vocabulary. But the exchange a word of one's own language with a word of another language is pollution of language. Also the using of sentence construction from foreign language in one's own language is also language pollution. This is a consequence of the low culture level and the low knowledge level of individuals with a half qualification.

Keywords: *language pollution, language, new words.*

Current opinion

Paper received: 19. 05. 2017.

Paper accepted: 10. 06. 2017.

Paper is available on the website: www.idk.org.rs/journal